

Алла МОТЛІЧ
(Батурич)

Дружні відносини М. Ханенка та родини Розумовських

Визначним представником української козацької старшини, який входив до складу оточення гетьмана К. Розумовського, можна назвати генерального хорунжого Миколу Даниловича Ханенка. Представник гетьманського роду спочатку «поступил в киевскую академію, не ограничившись которою, учился еще и в львовской академии», з 1710 р. «начал службу, как сам говорит в своей «сказке о службах» в войске», потім з 1717 р. – при Генеральній канцелярії, де виконував різні посольські доручення. Він добре володів латинською, польською і німецькою мовами. М. Ханенко займався перекладами, зокрема з латині на російську мову.

У 1721 р. М. Ханенко «был уже видным дельцом и занимал место главного помощника генерального писаря». В травні 1723 р. наказний гетьман П. Полуботок відправив його до Петербургу від імені «всього народу» для дозволу обрання гетьмана. «На способности Ханенка въ умении подойти къ сильнымъ людямъ Полуботокъ главнымъ образомъ и возлагалъ свои надежды». Під час перебування М. Ханенка в Петербурзі він був головним виконувачем письмових розпоряджень наказного гетьмана. Згодом П. Полуботка було арештовано з його товаришами, в т.ч. й М. Ханенка. Після смерті Петра I справа П. Полуботка була закрита. В лютому 1725 р. М. Ханенка залишили проживати в Петербурзі, наказавши «быть в гарнизонной школе учителем детей офицерских и солдатских», згодом «водили даже из крепости, во дворец давать кому-то уроки» [4, с. 76]. Микола Данилович і в Петербурзі отримав таку увагу від влади, що в 1726 р. його відпустили з помилуванням, навіть повернули маєтності у селах Перегон і Дешковичі біля м. Погар (відібрані у нього під час арешту). В 1727 р. Ханенко подає «челобитную о чине» про призначення його Стародубським суддею. Пробувши десять років полковим суддею, в 1738 р. він отримує уряд полкового обозного. На цьому уряді пробув лише три роки, доки нарешті в 1741 р. не був призначений генеральним бунчужним. Одночасно М. Ханенко прохає собі перші володіння в Стародубському полку й отримує посаду судді, – відтак розширив свої володіння, дякуючи гетьману Д. Апостолу, й отримав «новые маетности села Чубаров и Куров и вместе с последними приобретал уже такие материальные достатки, какими обладали и стародубские его свойственники» [4, с. 77]. Своїми статками М. Ханенко скористався, коли почав навчати своїх синів. Згодом тут одружився на доньці Петра Корецького – Уляні.

Ще до обрання гетьманом Кирила Григоровича Розумовського, Микола Ханенко перебував із ним у дружніх стосунках, був малоросійським депутатом. У 1746 р. він їздив до Петербургу з Лизогубом і Гудовичем. У книзі С.С. Васильчикова «Семейство Розумовских» засвідчується: «что касается до депутатов, то они были своими людьми у Кирилла Григорьевича» [2, с. 68]. Разом із Лизогубом, Гудовичем М. Ханенко був присутнім навіть на весіллі К. Розумовського. Проживаючи в Петербурзі у графа Захара Чернишова, він часто бачився з родичами К. Розумовського, розмовляв із ним самим: «Непере-

станно говорили они обоим Разумовским о своих нуждах, подавали мемориали, письма от старшины и даже самой Натальи Демьяновны» [2, с. 97]. «Щоденник» М. Ханенка містить запис від 18 серпня 1745 р.: «рано были у графа Алексия Григориевича Розумовского и письмо от старшины генеральной к ему писанное мною подано, а в вечером были у его-ж сиятельства обозный и бунчучный генеральные и Гудович». Про дружні відносини М. Ханенка з Розумовськими свідчать записи у «Щоденнику»:

Рано был у графа Розумовского и учинил он мне декларацию дел, сказав дожидатися праздника. Госпожа Розумовская прибыла в Петербург и стала квартирою на смолном дворце, до которой и я з бунчучным для визиты ездил [березень 1745 р.]

Был в летном дворце и у графа Розумовского купно с архиереями» [липень 1745 р.] [3, с. 246–249].

Вечером были у графа Розумовского в собственном его доме и имели розговор о делах наших, в сенате сущих, с П.И. Шуваловым (січень 1746 р.)

Рано были в дворце и поздравляли первой графа Кирила Григориевича, потом и графа Алексия Григориевича, у которого тут-же были и архиереи синодалнии из Санкт-Петербурга, а по службе Божией туда-ж приходшей государини кланялись и были допущены к ручки (липень 1746 р.)

Рано были въ дворце у графа Розумовского и получили от него наставление быть у государственного великого канцлера, графа Алексея Петровича Бестужева-Рюмына; потом были в службе в дворцовой церкви и на водосвятии, которое целебровал архієпископ новгородский, преосвященный Стефан Калиновский. После в большой зале с прочими допущены были до ручки ея императорского величества.

<...>

Весь день был болен, а обозный Лизогуб и Гудович были у графа Р[азумовского] рано, которым рекомендовал писать от нас до Скоропадского подскарбия и Валкевича асаула генеральных о деле невершенном стороны сотника ичанского Стороженка [вересень 1746 р.] [3, с. 278–279, 284–286].

11 жовтня 1747 р. Гудович і М. Ханенко обідали у рідної сестри Розумовських, Віри Григорівни Дараган: «В последние дни своего пребывания в Перербурге они особенно часто виделись с графом Кирилою Григорьевичем и как с ним, так и с Тепловым много разговаривали про Малороссию» [2, с. 69]. К. Розумовський взагалі був прихильним до Миколи Ханенка, цінував у ньому той досвід у справах, в яких був сам недосвідченим.

У 1750 р. М. Ханенко був присутнім «при совершении избрания в гетьманы Разумовского, и как хорунжий, стоял с знаменем в церкви по одной, а Оболонский с бунчуком по другой стороне во время чтения грамоты на гетьманство» [1, с. 12].

Після обрання К. Розумовського гетьманом, М. Ханенко був призначений управляючим «похідної» канцелярії: «по прибытии в Малороссию новый гетман поставил во главе генеральной канцелярии Ханенка вместе с Петром Апостолом и Василием Гудовичем» [4, с. 79]. За службу М. Ханенка отримав у володіннями села Комань, Лесконоги, Юхнов, Городище, Чауси, Случевськ, Дарєєвськ, Сопычи, Мурав'ї та Попище, а також підвищено в чині. В 1759 р. він був призначений генеральним писарем: «будучи в Петербурге, гетман представлял о назначении Ханенка генеральным писарем, причем, в виду его старости, хотел иметь двух генеральных писарей, указывая другого писаря в лице Якова Тарновска-

го» [4, с. 79]. В січні 1760 р. Микола Ханенко помирає. Свій великий спадок передає си-
нам Василю та Івану, що зробило їх найбагатшими людьми Гетьманщини.

Микола Данилович Ханенко — політик і державний діяч Гетьманщини, генеральний хорунжий, дипломат, мемуарист, двоюрідний онук гетьмана Михайла Ханенка й син полковника Данила Ханенка. Чоловік розумний і для свого часу освічений. Був довіреною особою гетьманів Івана Скоропадського та Павла Полуботка. За гетьмана К. Розумовського був одним із керівників Генеральної військової канцелярії. Мав дружні відносини з багатьма представниками верхівками українського суспільства, представниками імператорської родини, навіть самої імператриці. Залишив нам у спадок відомий «Щоденник», що охоплює події 1719–1754 років, а також багатий архів з цінними історичними матеріалами, які є важливим джерелом для істориків, науковців з висвітлення історії України доби Гетьманщини.

Джерела та література

1. *Бодянский О.* Историческое сведение о генеральном хорунжем, Ханенко // Чтения в Императорском Обществе истории и древностей Российских при Московском Университете. Кн.1. – М., 1858. – 148 с.
2. *Васильчиков А.* Семейство Разумовских. Т. 1. – СПб., 1880. – 486 с.
3. *Дневник генерального хорунжего Николая Ханенко 1727–1753 гг.* / Изд. Ал. Лазаревского // Киевская старина, приложение. – 1884. – № 3–6, 8–11; 1885. – № 3–4, 6–7, 9–12; 1886. – № 1, 4, 5, 7–12. – Отдельный оттиск. – 524 с.
4. *Лазаревский А.* Описание Старой Малоросии. – К., 1888. – Т. 1. Полк Стародубский. – 470 с.

Мотліч А. Дружні відносини М. Ханенка та родини Розумовських

На основі історичних джерел розглядаються дружні відносини представника української козацької старшини генерального хорунжего – Миколи Даниловича Ханенка з родиною Розумовських. Одночасно, аналізуючи «Щоденник» М. Ханенка, прослідковується його кар'єрне сходження під протекцією гетьмана К. Розумовського.

Ключові слова: Микола Данилович Ханенко, родина Розумовських, Василь Гудович, Яків Лизогуб, генеральний хорунжий.

Мотич А. Дружественные отношения Н. Ханенка с семейством Разумовских

На основе исторических источников рассматриваются дружественные отношения представителя украинской казацкой старшины генерального хорунжего — Николая Даниловича Ханенка с семейством Разумовских. Анализируя «Дневник» Н. Ханенка, прослеживается его карьерный подъем по служебной лестнице под покровительством гетмана К. Разумовского.

Ключевые слова: Николай Данилович Ханенко, семейство Разумовских, Василий Гудович, Яков Лизогуб, генеральный хорунжий.

Motlich A. The friendly relations of M. Khanenko with the Rozumovskiy's family

On the basis of historical sources the article reveals the friendly relations between the General Khorunzhiy Mykola Danylovych Khanenko and the Rozumovskiy's family. Analyzing M. Khanenko's «Diary» we can trace his moving up the ladder of advancement under the protection of Hetman K. Rozumovskiy.

Key words: Mykola Danylovych Khanenko, Rozumovskiy's family, Vasyl Gudovych, Yakiv Lyzohub, General Khorunzhiy (Standard Bearer).

[надійшло до редакції: 06.08.2014 р.]